

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Західноукраїнського
національного університету
Микола ДИВАК

Микола Дивак
2023 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Абрамчука Дмитра Віталійовича
на тему «Примірний договір у цивільному праві України»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

ВИТЯГ

із протоколу засідання фахового семінару
кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного університету
від 19 жовтня 2023 р., протокол № 1

ПРИСУТНІ: завідувач кафедри цивільного права і процесу, д.ю.н., професор **Лукасевич-Крутник І.С.**; т.в.о. декана юридичного факультету, д.ю.н., професор **Москалюк Н.Б.**; завідувач кафедри загальноюридичних дисциплін, цивільного права та правового забезпечення туризму Київського університету туризму, економіки і права, д.ю.н., професор **Федорченко Н.В.**; професор кафедри цивільного права і процесу, д.ю.н., професор **Слома В.М.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Бутрин-Бока Н.С.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Гнатів О.Б.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Зайцева-Калаур І.В.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.е.н., доцент **Зигрій О.В.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Майка Н.В.**; доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики, к.ю.н., доцент **Марценко Н.С.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Труфанова Ю.В.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н. **Лукашов Р.С.**; старший викладач кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н. **Паращук Л.Г.**, старший викладач кафедри цивільного права і процесу **Фрончко В.В.**; аспірант кафедри цивільного права і процесу **Абрамчук Д.В.**

Голова фахового семінару - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету **Зайцева-Калаур І.В.**

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційної роботи Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему: «Примірний договір у цивільному праві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право щодо її рекомендації для захисту.

СЛУХАЛИ:

1. Доповідь дисертанта Абрамчука Дмитра Віталійовича про результати дисертаційного дослідження на тему: «Примірний договір у цивільному праві України», поданого на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Абрамчук Дмитро Віталійович зробив доповідь про основні положення дисертаційної роботи, наукову новизну та найбільш вагомі теоретичні та практичні результати дослідження, які виносяться на захист.

2. Учасниками засідання фахового семінару кафедри цивільного права і процесу до дисертанта Абрамчука Дмитра Віталійовича були поставлені наступні запитання:

Т.в.о. декана юридичного факультету, д.ю.н., професор Москалюк Н.Б.:

У своєму дослідженні ви згадуєте про конклюдентні дії у контексті спрощеного порядку укладення договору, який передбачає укладення договору шляхом фіксації його змісту та істотних умов у листах, телеграмах тощо, якими обмінялися сторони, або ж прийняття пропозиції через вчинення конклюдентних дій, що свідчить про бажання укласти такий договір. Зазначте, будь-ласка, чи є якісь особливості таких конклюдентних дій стосовно примірних договорів? Знаємо, що вони мають свою специфіку в договорах приєднання, зокрема у сфері інтелектуальної власності, то ж хотілось би почути, чи є такі особливості у досліджуваних вами примірних договорах.

Професор кафедри цивільного права і процесу, д.ю.н., професор Слома В.М.:

Чи не суперечить конструкція примірного договору принципу свободи договору, закріпленому у ст. 3 ЦК України?

Доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики, к.ю.н., доцент Марценко Н.С.:

При характеристиці правової природи примірного договору Ви вказуєте на комплексний її характер, розуміючи примірний договір як нормативно-правовий акт. Обґрунтуйте більш детально, чому та в чому ключова особливість такого підходу?

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Бутрин-Бока Н.С.:

Потребує конкретизації озвучена Вами у виступі теза про можливість укладення цивільно-правового договору на основі примірного в електронній формі, зважаючи на існуючу в ГК України законодавчу заборону укладення договору на основі примірного у спрощений спосіб.

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Гнатів О.Б.:

На С. 140 дисертації констатується неоднаковість і навіть протилежність законодавчих підходів до правового регулювання відносин із застосування конструкції примірного договору, що призводить до виникнення низки проблемних питань як на теоретичному, так і правозастосовчому рівнях. Основною з таких проблем є складність встановлення істинної правової природи примірного договору, що відображається у: 1) декларуванні його рекомендаційної природи і відповідно зближенням його із категорією цивільно-правового договору; 2) одночасному наділенні його, поряд із рекомендаційним, також і обов'язковим характером, що, у свою чергу, розмиває межі між категоріями «типовий договір» та «примірний договір» та надає останньому ознак особливого нормативно-правового акта, яким традиційно в цивілістиці прийнято вважати саме типовий, а не примірний договір. Цілком погоджуємось із існуючою проблематикою, та в ході аналізу дисертаційного дослідження не вдалось помітити думки автора як же вирішити цю проблему, адже від обраної позиції залежатиме в подальшому пропонована еволюція конструкції примірного договору.

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Труфанова Ю.В.:

У чому, на вашу думку, відмінність між примірним договором та договором приєднання?

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Майка Н.В.:

Обґрунтуйте, будь ласка, доцільність внесення положень про примірний договір в Цивільний кодекс України в процесі його рекодифікації.

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н. Лукашов Р.С.:

Як Ви вважаєте, у примірному договорі превілеює принцип імперативу чи диспозитивності? Чи впливає на застосування даної договірної конструкції форма власності майна, щодо якого даний договір укладається?

Старший викладач кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н. Парашук Л.Г.:

Обґрунтуйте, будь ласка, тезу про презумпцію необов'язковості умов примірного договору у випадку відсутності законодавчо визначеного застереження про обов'язковий їх характер.

На усі поставлені запитання здобувачем було надано вичерпну відповідь.

ВИСНОВОК НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ:

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Лукасевич-Крутник Ірина Степанівна та доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальноюридичних дисциплін, цивільного права та правового забезпечення туризму Київського університету туризму, економіки і права Федорченко Наталія Володимирівна зазначили, що здобувачем Абрамчуком Дмитром Віталійовичем повністю виконано освітньо-наукову програму за третім

освітнім рівнем доктора філософії PhD зі спеціальності 081 Право, про що свідчить академічна довідка аспірантури. Дисертація Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» була подана на кафедру 15.09.2023 року.

Під час виступу науковими керівниками було зазначено, що дисертаційна робота Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка містить результати, що мають наукове та практичне значення і направлені на вирішення важливого завдання: удосконалення законодавства в частині застосування конструкції примірного договору при укладанні, зміні, припиненні цивільно-правових договорів; безпосередньому застосуванні конструкції примірного договору на стадіях укладення та виконання цивільно-правових договорів. Основні положення дисертаційної роботи висвітлені в опублікованих працях автора.

Актуальність, новизна, обґрунтованість основних наукових положень, висновків і рекомендацій проведеного дослідження та його значимість для юридичної науки та практики свідчить, що дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03. 2022 р. № 341), а відтак може розглядатися на засіданні структурного підрозділу щодо її подальшого захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

ВИСТУПИЛИ:

Доктор юридичних наук, професор, т.в.о. декана юридичного факультету Західноукраїнського національного університету Москалюк Н. Б. (рецензент), яка зазначила, що дисертаційна робота Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» є актуальною, своєчасною, відображає важливі питання доктрини та практики укладення цивільно-правових договорів. Здобувач використав при написанні роботи значну кількість наукової літератури, опрацював нормативно-правові акти та судову практику. Отримані результати дослідження та положення, що виносяться на захист, містять елементи наукової новизни та мають практичне значення. Проте дисертаційна робота не позбавлена окремих зауважень, зокрема:

1) у висновках до розділу 1 ви вказуєте про те, що прослідковується тенденція до мінімізації застосування зразкових договорів для впорядкування цивільних правовідносин і зниження рівня державного впливу на них. Під час захисту варто було б деталізувати, якими ще способами можливо знижувати державний вплив на досліджувану категорію цивільних правовідносин;

2) у своєму дослідженні ви вказуєте, що у сфері постачання електроенергії примірний договір є публічним і укладається шляхом приєднання, що зумовлює

специфіку його укладення, зокрема, особливості здійснення оферти, яка характеризується спрямуванням її до невизначеного задалегідь кола потенційних споживачів та акумуляцією в собі істотних умов, розроблених та запропонованих суб'єктом підприємницької діяльності – енергопостачальником, без можливості їх зміни споживачем. На нашу думку, дисертаційне дослідження лише б збагатилось, якби ви означили, в яких ще сферах доцільно було б застосовувати примірні публічні договори приєднання.

Втім, висловлені зауваження не знижують наукової цінності дослідження і можуть слугувати предметом наукової дискусії під час захисту дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» є завершеним самостійним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог, містить науково обґрунтовані положення, що містять елементи наукової новизни. Якісні характеристики роботи вказують на її відповідність спеціальності 081 Право, вимогам Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Враховуючи вище наведене, вважаємо, що є всі підстави рекомендувати дисертаційну роботу до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 Право.

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Слома В.М. (рецензент) у своєму виступі акцентувала увагу на актуальності обраної теми дисертаційного дослідження, високому науковому рівні зроблених автором пропозицій, належній апробації результатів дослідження, які відповідають основним положенням дисертації. Рецензент наголосила, що у дисертаційному дослідженні автором опрацьовано як теоретичні напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених, так і значну емпіричну базу, що дозволило сформулювати теоретико-концептуальний базис дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, рецензент виокремила низку дискусійних положень, серед яких:

1) в роботі вказується на два види умов договору: обов'язкові та рекомендаційного характеру. Водночас на С. 144 дисертації зазначається, що, якщо заборони на зміну умов примірного договору відсутні, то будь-яка з умов примірного договору може бути змінена потенційними сторонами договору за умов наявності вільної згоди на це кожної зі сторін. Чи стосується це обов'язкових умов?

Разом з тим, висловлені зауваження є дискусійними та можуть бути предметом наукової дискусії під час публічного захисту дисертації. Дисертаційна робота Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що дає підстави зробити висновок, що автор реалізував поставлені завдання. Представлена наукова робота за своїм науковим рівнем, одержаними результатами дослідження та пропозиціями відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня, що дозволяє рекомендувати її до

розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 Право.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики Західноукраїнського національного університету Марценко Н.С. відзначила високий науковий рівень написання дисертаційної роботи, акцентувала увагу на обґрунтованість основних елементів наукової новизни, наукове та практичне значення отриманих дисертантом результатів. Проведене дослідження ґрунтується на значному теоретичному та емпіричному матеріалі, що дозволило досягти мети дослідження та виконати поставлені завдання. В роботі простежується чіткість, структурованість і логічність викладу матеріалу, його відповідність темі дослідження. Водночас, рецензент відмітила певні дискусійні положення:

1) визначення правової природи примірною договору через дуалістичний підхід видається не цілком доцільним з огляду на специфіку даного договору. Зокрема, виникають сумніви щодо можливості розуміння примірною договору як нормативно-правового акту. За правовою природою примірний договір все ж таки є цивільно-правовим. Також варто зазначити, що, враховуючи перспективи ГК України, який очевидно буде скасовано, не бачу доцільності пропонувати доповнити зміст ЦК України нормою про примірний договір, який не зовсім відповідає концепції самого Кодексу;

2) присутні певні невідповідності по змісту роботи у питанні суб'єктів, які мають право затверджувати примірні договори. Так, на стор. 98-99 дисертаційної роботи обґрунтовується доцільність визнання органів управління юридичної особи суб'єктами затвердження примірних договорів. Однак, далі по тексту йде мова про те, що це суперечитиме змісту норм ГК України. Таким чином, ми фактично маємо дві конструкції примірною договору: примірний договір, розроблений органом державної влади (або органом місцевого самоврядування) та примірний договір, розроблений суб'єктом приватноправових відносин (як це поширено у практиці багатьох країн Європейського Союзу). Чи обидві конструкції примірною договору є нормативними та можуть вважатися нормативно-правовим актом?

Втім, зазначені зауваження стосуються дискусійних або таких, що потребують уточнення, питань та не применшують у цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження. За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю висновків і пропозицій дисертація Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» відповідає вимогам до написання дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і може бути подана до захисту в разовій спеціалізованій раді зі спеціальності 081 Право.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Труфанова Ю.В. (рецензент) зазначила, що дисертація Абрамчука Д.В. має теоретичне і практичне значення, є завершеною, логічно побудованою науковою працею. Дисертаційна робота характеризується доступним стилем викладу матеріалу. Зроблені здобувачем висновки є логічно обґрунтованими та

достовірними, а окремі положення роботи вже отримали практичне використання. Рецензент зауважила, що:

1. варто було б у роботі окремими підрозділами виокремити істотні умови й права та обов'язки сторін примірною договору.

Водночас, вказане зауваження має уточнюючий характер та не знижує позитивної оцінки дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Абрамчука Д.В. відповідає всім встановленим вимогам до такого виду робіт і може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій раді.

В обговоренні дисертаційної роботи також взяли участь: к.ю.н., доцент **Бутрин-Бока Н.С.**, к.ю.н., доцент **Гнатів О.Б.**, к.ю.н., доцент **Зайцева-Калаур І. В.**, к.е.н., доцент **Зигрій О.В.**, к.ю.н., доцент **Майка Н.В.**, к.ю.н. **Паращук Л.Г.**

У своїх виступах члени фахового семінару кафедри цивільного права і процесу зазначили, що дисертаційна робота Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» виконана на актуальну тему. Дисертаційна робота відзначається належним рівнем наукової новизни, висновки та пропозиції є науково обґрунтованими. Наукові досягнення здобувача опубліковані у фахових статтях та апробовані на науково-практичних конференціях.

На підставі результатів обговорення присутні на засіданні

УХВАЛИЛИ:

1. Прийняти висновок щодо дисертаційної роботи Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» як такої, що відповідає вимогам, які заявлені до дисертації.

2. Пропонувати Вченій раді Західноукраїнського національного університету прийняти висновок фахового семінару та затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету

Вибір теми дослідження зумовлено об'єктивною потребою в докорінному перегляді нормативних підходів до правового регулювання приватноправових відносин на тлі вимушеного переведення вітчизняної економіки на воєнну та післявоєнну моделі, а також зважаючи на активізацію євроінтеграційних процесів. Варто зауважити, що свого оновлення потребують загальні положення про цивільно-правовий договір, який є одним із найбільш важливих регуляторів цивільних відносин та ефективним інструментом охорони і захисту суб'єктивних цивільних прав його учасників.

Функції і цінність договору як основного регулятора цивільно-правових відносин розкриваються через закріплені у п. 3 ч. 1 ст. 3 ЦК України принцип свободи договору. Цей фундаментальний принцип цивільного права забезпечує учасникам приватноправових відносин можливість вільно, на власний розсуд укладати договір, обирати контрагентів та визначати умови договору з урахуванням вимог ЦК України, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог добросовісності, розумності та справедливості. Водночас у чинному законодавстві України закріплені норми, які обмежують його дію. Це, зокрема, норми, присвячені правовому регулюванню відносин із укладення цивільно-правових договорів на основі типових і примірних, основне призначення яких зводиться до того, що вони визначають необхідну або бажану з точки зору держави модель договірної зобов'язання, а також спрощують процес узгодження договірних умов. І в той час, як модель типового договору знаходить своє правове закріплення на рівні ЦК України (ст. 630, ст. 637, ст. 787, ст. 1111 та ін.), відносини щодо укладення примірних договорів залишаються поза межами цивільно-правового регулювання. Зазначене обумовлює особливий науковий інтерес до цієї договірної конструкції, особливо з урахуванням реєстрації у Верховній Раді України проекту закону № 6013 від 09.09.2021 р. «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період», що передбачає скасування ГК України.

Цілком очевидним є той факт, що в умовах адаптації вітчизняного законодавства до стандартів Європейського Союзу, примірний договір може сприйматися як атавізм планових договорів, що отримали значне поширення у період існування УРСР. Водночас чимала практика застосування конструкції примірних договорів з метою правового упорядкування договірних відносин у різних сферах цивільного обігу свідчить про об'єктивну необхідність модернізації примірних договорів, а також розробки для них найбільш

оптимальної конструкції, що відповідає потребам ліберального приватного права.

Разом із тим слід зауважити, що у межах вітчизняної цивілістичної доктрини практично відсутні наукові праці, присвячені вивченню особливостей цієї договірної конструкції, визначенню її місця у системі цивільно-правових договорів, а також відмежуванню примірних договорів від суміжних договірних конструкцій. Зазначені обставини надають обраній тематиці актуальність, а дисертаційному дослідженню – науково-практичну значимість і новизну.

Дисертаційне дослідження пов'язане із науковими темами Західноукраїнського національного університету, зокрема, наукову роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету «Гармонізація цивільного законодавства України з правом Європейського Союзу» (номер державної реєстрації – 0118U003550).

Мета, завдання та методи дослідження.

Об'єкт та предмет дослідження

Мета дисертаційного дослідження полягає у формуванні нових теоретичних положень щодо концепції примірного договору та вироблення на цій основі наукових висновків, спрямованих на розвиток доктрини цивільного права, удосконалення цивільного законодавства та узагальнення судової практики.

Мета дослідження зумовлює необхідність вирішення таких *завдань*:

- дослідити генезу та виокремити етапи становлення і розвитку конструкції примірного договору в Україні;
- з'ясувати особливості правового регулювання відносин з використанням примірного договору за законодавством окремих зарубіжних країн;
- запропонувати авторське визначення поняття і охарактеризувати правову природу примірного договору;
- виявити проблеми формування змісту та закріплення умов примірного договору;
- здійснити відмежування примірного договору від конструкції типового договору;
- визначити особливості укладення цивільно-правових договорів на основі примірного договору;
- встановити особливості виконання, зміни та припинення дії цивільно-правових договорів, укладених на основі примірних;
- розробити теоретичні пропозиції та практичні рекомендації щодо удосконалення діючого законодавства у сфері укладення та виконання цивільно-правових договорів на основі примірних.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети і поставлених завдань у процесі дослідження використано філософські, загальнонаукові та спеціальні методи. Зокрема, за допомогою *історичного методу* вдалося з'ясувати основні передумови та етапи становлення і розвитку законодавчих підходів до правового закріплення моделі примірного договору (*підрозділ 1.1*). З використанням

діалектичного методу пізнання розкрито сутність таких понять, як примірний договір, типовий договір, зміст примірного договору, укладення примірного договору, виконання примірного договору тощо (*підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2*). *Порівняльно-правовий метод* використано при аналізі зарубіжних законодавчих підходів до правового регулювання відносин із використання примірних договорів, а також при відмежуванні моделі примірного договору від типового договору (*підрозділи 1.2, 2.3*). Застосування *формально-логічних методів*, зокрема *методу аналізу та синтезу*, сприяло дослідженню та виявленню особливостей динаміки відносин, що опосередковуються використанням моделі примірного договору (*розділ 3*). *Метод моделювання* використано для формулювання відповідних пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства України та практики його застосування у сфері договірних відносин.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають внаслідок укладення та виконання цивільно-правових договорів на основі примірних.

Предметом дослідження є положення примірних договорів, норми вітчизняного та іноземного законодавства, що регулюють правовідносини, які виникають у сфері укладення договорів на основі примірних, наукові праці з тематики дисертаційного дослідження, матеріали судової практики у цій сфері.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням конструкції примірного договору в Україні. Наукова новизна одержаних результатів конкретизується в таких основних наукових положеннях, що виносяться на захист.

Вперше:

1) запропоновано визначення поняття примірного договору як особливого нормативного акту, що приймається спеціально уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з метою розроблення та рекомендування договірної моделі впорядкування однотипних приватноправових відносин між заздалегідь невизначеним колом осіб, із забезпеченою для сторін майбутнього договірною правовідношення можливістю коригування окремих його умов;

2) доведено притаманність правовій природі примірного договору дуального характеру, що відображається у: 1) характеристиці останнього як особливого нормативно-правового акта з відповідними ознаками (офіційний характер; розроблення та прийняття уповноваженими органами державної влади чи органами місцевого самоврядування; спрямованість на невизначене коло суб'єктів; наявність умов як рекомендаційного, так і обов'язкового характеру тощо); 2) притаманності йому ознак цивільно-правового договору (породження юридично значущих наслідків; формування змісту шляхом переважно вільного волевиявлення сторін; опосередковування виникнення цивільного правовідношення; наділення домовленості певною формою тощо);

3) обґрунтовано доцільність розширення закріпленого законодавчо переліку суб'єктів рекомендування примірних договорів (Кабінет Міністрів України та інші органи державної влади) також органами місцевого самоврядування як самостійними суб'єктами затвердження їх змісту;

4) встановлено недосконалість закріпленого у ч. 4 ст. 179 ГК України підходу щодо використання терміну «окремі умови» у контексті встановлення меж свободи потенційних контрагентів як такого, що суттєво ускладнює розуміння, які саме умови сторони вправі змінити за взаємною згодою. Запропоновано питання про межі свободи контрагентів щодо зміни умов цивільно-правового договору, укладеного на основі примірного, вирішувати з урахуванням наявності чи відсутності вказівок на незмінюваний характер умов безпосередньо у змісті примірного договору або в нормативно-правових актах;

5) запропоновано з метою уникнення випадків хибного ототожнення понять «типовий договір» і «типові умови» запозичити досвід європейських держав у частині заміни терміну «типові умови» терміном «стандартні умови», що в цілому відповідає розумінню таких умов як будь-яких заздалегідь сформульованих, призначених для багаторазового використання, які одна сторона встановлює для іншої сторони при укладанні договору, і внести відповідні зміни до ст. 630 ЦК України, а також до усіх інших статей, у яких вжито термін «типові умови»;

6) доведено, що процес формування змісту примірного договору характеризується дворівневою структурою. Первинним рівнем є його розробка та затвердження компетентним суб'єктом владних повноважень, внаслідок чого вибудовується змістовий каркас примірного договору. На другому (похідному) рівні відбувається формування договірних умов безпосередньо сторонами із використанням змісту примірного договору, розробленого та затвердженого суб'єктами владних повноважень.

Удосконалено:

7) диференціацію способів формування змісту цивільно-правового договору за критерієм рівня свободи волевиявлення на ті, що: 1) формуються на основі вільного волевиявлення (сторони вільно формують зміст договору); 2) формуються на основі примірного договору (сторони вправі за взаємною згодою змінювати окремі умови, передбачені примірним договором, або доповнювати його зміст); 3) формуються на основі типового договору (сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови); 4) формуються на основі договору приєднання (сторона, що приєднується не вправі наполягати на зміні змісту договору);

8) розуміння змісту примірного договору як сукупності добровільних (ініціативних) та обов'язкових умов, що розробляються і затверджуються уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування для використання їх суб'єктами цивільно-правових відносин при укладенні договорів із гарантуванням можливості щодо їх коригування, у тому числі шляхом зміни, доповнення та/або виключення умов, якщо інше не передбачено нормативно-правовими актами;

9) обґрунтування висновку, що оскільки договори, вчинені в електронній формі, за юридичною силою прирівнюються до договорів, укладених письмово, та породжують аналогічні за змістом та структурою правовідносини, то й укладення цивільно-правового договору на основі примірного в електронній формі є можливим з урахуванням тотожності правових наслідків укладення договорів у письмовій та електронній формах.

Набуло подальшого розвитку:

10) висновок про притаманність законодавствам країн-членів ЄС наступної специфіки правового регулювання відносин із застосування примірних договорів: 1) створення деталізованої нормативної бази для можливості застосування конструкції примірних договорів; 2) уніфіковане розуміння концепції примірних договорів, яке полягає у сприйнятті їх як договорів приєднання, орієнтованих на встановлення значної кількості однакових або максимально схожих за змістом договірних правовідносин; 3) мінімізація втручання держави у сферу правовідносин, опосередковуваних примірними договорами, що забезпечується наданням ролі їх розробників безпосередньо учасникам цивільних правовідносин, а не суб'єктам владних повноважень; 4) створення достатніх гарантій захисту прав економічно слабшої сторони у договорі шляхом встановлення низки вимог до формулювання та опублікування умов примірних договорів під загрозою їх нікчемності та накладення на їх розробників штрафів;

11) обґрунтування висновку, що нормотворчість у частині затвердження типових договорів у цілому повинна бути зведена до мінімуму з обов'язковою обґрунтованістю необхідності використання типових договорів у межах цивільно-правового регулювання як виняткового інструменту державного впливу. Альтернативою типовим договорам може стати затвердження примірних договорів як специфічних нормативно-правових актів, що характеризуються значно вищим рівнем свободи суб'єктів у визначенні їх змісту та врегулюванні цивільно-правових відносин на власний розсуд;

12) аргументація висновку, що у випадку відсутності законодавчо визначеного застереження про обов'язковий характер дії умов примірного договору діє презумпція їх необов'язковості, зважаючи, що сторони в договорі обмежені у відступі від положень актів цивільного законодавства лише у виняткових випадках, коли в цих актах прямо вказано про це.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Дисертаційна робота Абрамчука Дмитра Віталійовича є ґрунтовним науковим дослідженням теоретичних та практичних проблем укладення та виконання примірних договорів, що забезпечено опрацюванням значної кількості джерел (186 найменувань). Дисертантом вивчено відповідне національне законодавство України, концептуальні підходи українських та закордонних науковців, а також судову практику у справах щодо досліджуваної проблематики. Високий науковий рівень написання роботи підтримується завдяки використанню широкого кола загальнонаукових та спеціальних юридичних методів. Все це вказує на достатню обґрунтованість та достовірність вироблених у дисертації наукових положень, висновків та пропозицій.

Практичне значення дисертаційної роботи

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

– у *нормотворчій діяльності* – для удосконалення законодавства в частині застосування конструкції примірною договору при укладанні, зміні, припиненні цивільно-правових договорів;

– у *науково-дослідній сфері* – як методологічне підґрунтя для подальших науково-теоретичних досліджень правової природи примірних договорів;

– у *правозастосовчій діяльності* – при безпосередньому застосуванні конструкції примірною договору на стадіях укладення та виконання цивільно-правових договорів;

– у *навчальному процесі* – під час викладання дисциплін «Цивільне право України» «Договірне право», а також при підготовці відповідної навчально-методичної літератури.

Результати дисертаційного дослідження використовуються при викладанні цивілістичних дисциплін у навчальному процесі закладів вищої освіти, зокрема, Західноукраїнського національного університету (акт впровадження від 28 листопада 2023 р. № 126-29/2473), Київського університету туризму, економіки і права (акт впровадження від 26 травня 2023 р. № 10.01.23/б), а також при вдосконаленні цивільного законодавства в сфері правового регулювання договірних відносин (акт впровадження Комітету з питань правової політики Верховної Ради України від 8 грудня 2023 р. № 04-26/17-2023/271060 (1406053)).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора

Основні положення та висновки, зроблені під час дослідження, відображено у 10 наукових публікаціях, з яких 5 опубліковано у наукових фахових виданнях і 5 тезах доповідей, представлених на науково-практичних конференціях. Усі публікації та дисертація підготовлені автором самостійно. Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, в повній мірі відображені у наукових публікаціях.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Abramchuk Dmytro. Experience of using the construction of the example agreement in German Civil Legislation. Visegrad Journal on Human Rights. 2022. № 1. P. 7–11.

2. Абрамчук Д. В. Становлення та розвиток конструкції примірною договору у вітчизняному цивільному праві. Нове українське право. 2021. Вип. 6. С. 9–15.

3. Абрамчук Д. В. Правова природа примірною договору. Нове українське право. 2022. Вип. 2. С. 204–210.

4. Абрамчук Д. В. Особливості розмежування примірних та типових договорів. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 92–95.

5. Абрамчук Д. В. Специфіка виконання цивільно-правових договорів, укладених на основі примірною договору. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 9. С. 109–112.

Публікації, що додатково відображають результати дослідження:

1. Абрамчук Д. В. Досвід використання конструкцій типових та примірних

договорів у цивільному законодавстві республіки Молдова. Доктрина приватного права: традиції та сучасність: матеріали XX наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (Харків, 4 лют. 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цивіл. права № 1, Каф. цивіл. права № 2; Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл.-прав. дисциплін; Харків. обл. осередок Всеукр. гром. орг. «Асоц. цивілістів України» Харків: Право, 2022. С. 405–409.

2. Абрамчук Д. В. Особливості коригування змісту примірнього договору. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учас-ників наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці від дня на-родження О. А. Пушкіна (м. Харків, 20 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України», Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 267–269.

3. Абрамчук Д. В. Зміна окремих умов примірнього договору на етапі укладення цивільно-правового договору. Зловживання правом: проблеми законодавчого визначення : збірник матеріалів науково-практичного семінару для молодих вчених, аспірантів і студентів. (м. Київ, 23 вересня 2022 р.). Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2022. С. 38–41.

4. Абрамчук Д. В. Способи укладення цивільно-правових договорів на основі примірнього договору. Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування: матеріали XXI наук.-практ. конф., присвяч. 101-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2023 р.). Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2023. С. 264–267.

5. Абрамчук Д. В. Особливості зміни цивільно-правових договорів, укладених на основі примірнього договору. Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України (м. Київ, 18 травня 2023 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. С. 242–245.

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень в програмі Unisheck. За результатами перевірки виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» відповідає **принципам академічної доброчесності**.

Апробація матеріалів дисертації

Результати дослідження обговорювались на засіданнях кафедри цивільного права і процесу юридичного факультету Західноукраїнського національного університету та були апробовані у виступах на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях: XX науково-практичній конференції «Доктрина приватного права: традиції та сучасність» (присвяченій 100-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора В. П. Маслова) (м. Харків, 04 лютого 2022 р.); науково-практичній конференції

«Проблеми цивільного права та процесу», присвяченій 97-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Харків, 20 травня 2022 р.); науково-практичному семінарі для молодих вчених, аспірантів та студентів «Зловживання правом: проблеми законодавчого визначення» (м. Київ, 23 вересня 2022 р.); XXI науково-практичній конференції «Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування» (м. Харків, 17 лютого 2023 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених» (м. Київ, 18 травня 2023 р.).

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертаційна робота виконана державною мовою із дотриманням наукового стилю. Вона логічно побудована: складається з анотації, вступу, трьох розділів, розділених на сім підрозділів, та висновків наприкінці кожного розділу, у яких розгляд питань розпочинається зі з'ясування історичних етапів становлення та розвитку цивільного законодавства щодо правового закріплення конструкції примірнього договору в Україні та завершується встановленням особливостей її використання при укладанні, виконанні, зміні та припиненні дії цивільно-правових договорів.

Стиль викладення в дисертаційній роботі матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація написана грамотно. Тексту рукопису притаманна логічність, цілісність, пов'язаність та аргументованість. Термінологія дисертаційної роботи є загальновизнаною в доктрині приватного права.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання до захисту

Враховуючи актуальність теми дисертації, обґрунтованість отриманих результатів, наукову новизну і практичне значення дослідження, повноту викладення матеріалів дисертації в наукових працях, що відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341) та напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми ЗУНУ, структурний підрозділ рекомендує подати дисертаційну роботу Абрамчука Дмитра Віталійовича на тему «Примірний договір у цивільному праві України» за спеціальністю 081 «Право» до захисту в разову спеціалізовану вчену раду.

У результаті розгляду дисертації Абрамчука Дмитра Віталійовича та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Пропонувати вченій раді Західноукраїнського національного університету такий склад разової спеціалізованої вченої ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради призначити:

доктора юридичних наук, професора **Москалюк Надію Богданівну**, т. в. о. декана юридичного факультету Західноукраїнського національного університету.

Рецензентами:

доктора юридичних наук, професора **Слому Валентину Миколаївну**, професора кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету;

кандидата юридичних наук, доцента **Марценко Наталію Степанівну**, доцента кафедри міжнародного права та міграційної політики Західноукраїнського національного університету.

Опонентами:

доктора юридичних наук, професора **Коссака Володимира Михайловича**, завідувача кафедри цивільного права та процесу Львівського національного університету імені Івана Франка;

кандидата юридичних наук, доцента **Дзеру Ірину Олександрівну**, доцента кафедри приватного права Національного університету «Киево-Могилянська академія».

2. Рекомендувати новоствореній разовій спеціалізованій вченій раді прийняти дисертаційну роботу **Абрамчука Дмитра Віталійовича** на тему «Примірний договір у цивільному праві України» до захисту.

Головуючий на засіданні:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського
національного університету

Інна ЗАЙЦЕВА-КАЛАУР